

**משפטי השאלה ומשפטי התשובה
בעברית בתימינו
עיון תחבירי, סמנטי ופרגמטי**

רות בורשטיין

*Interrogative and Responsive Sentences in Contemporary Hebrew:
A Syntactic, Semantic, and Pragmatic Study*

Ruth Burstein

רות בורשטיין, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

הוצאת הספרים של מכון מופ"ת

עורך ראשי: דודו רוטמן

עורכת תוכן ולשון: אדוה חן

עורכת גרפית ומעצבת העטיפה: מאיה זמר־סמבול

חברי הוועדה האקדמית של הוצאת הספרים:

פרימה אלבז־לוביש, אילנה אלקד־להמן, חנוך בן־פזי, יעל דר, יורם הרפז,
נצה מובשוביץ־הדר, אייל נווה, יעל פישר, שי פרוגל

מסת"ב: 978-965-530-185-4

© כל הזכויות שמורות למכון מופ"ת, תשפ"ב/2021

טל': 03-6901406 <http://www.mofet.macam.ac.il>

עשינו כמיטב יכולתנו לאתר את בעלי הזכויות של כל חומר
ששולב בספר ממקורות חיצוניים. אנו מתנצלים על כל
השמטה או טעות. אם יובאו אלה לידיעתנו, נפעל לתקן
במהדורות הבאות.

דפוס: הניצחון

לזכר הוריי היקרים,
מנוחה (סלונים) ואברהם אפשטיין
שהעניקו לי את האהבה ללימודים
וללשון עברית

תוכן העניינים

15.....	פתח דבר
18.....	מבוא
	פרק 1: מסגרת מושגית
22.....	משפט שאלה ושאלה
25.....	שאלה
28.....	תשובה, תגובה ומענה
31.....	דירוג המענים על משפטי שאלה
34.....	הקשרים בין משפט אלה למשפט לתשובה
37.....	הצמד משפט שאלה ומשפט תשובה
	פרק 2: משפטי שאלה קוטביים
39.....	מהות, מאפיינים ומונחים
42.....	דרך היווצרותם של משפטי שאלה קוטביים
44.....	הניטרליות של משפטי שאלה קוטביים חיוביים
45.....	סמני שיח לא־ניטרליים המביעים עמדה אפיסטמית
	"ודאי"; "באמת"; "בכלל"; "עדיין"; "את(ה) רוצה לומר (או להגיד) לי ש־"; "אני מבין(ה) ש־"; "אני מניח(ה) ש־"; "דומה ש־"; "נראה ש־"; "עושה רושם ש־"
51.....	הצורות של משפטי שאלה קוטביים
51.....	משפטי שאלה קוטביים הפותחים בתואר הפועל של שאלה
	"ה־"; "האם"; "כלום"; "וכי"
57.....	משפטי שאלה קוטביים בלא תואר הפועל של שאלה בראשם
58.....	מבנים תחביריים של משפטי שאלה קוטביים חיוביים
58.....	א. משפטי השאלה – משפטים פשוטים
60.....	ב. משפטי השאלה – משפטים מאוחדים
61.....	ג. משפטי השאלה – משפטים מורכבים
	משפטי השאלה פותחים בפסוקית השוררת; פסוקית תיאור קודמת לפסוקית השאלה; פסוקית הנותנת את הרקע למשפט השאלה קודמת לו; משפטי שאלה דו־משמעיים מבחינת התחביר; משפטי שאלה מורכבים הפותחים בצירוף "האם" (זה) נכון ש־ ו"האם) (זה) נכון" + שם הפועל; משפטי שאלה מורכבים הפותחים בצירוף "יכול להיות ש־"
65.....	מבנים מיוחדים של משפטי שאלה קוטביים
65.....	א. משפט הגדה העוסק בנמען קודם למשפט שאלה
67.....	ב. משפטי שאלה מפוצלים
68.....	ג. משפטי שאלה עוקבים המפתחים נושא אחד

69.....	סמני שיח בראש משפטי שאלה קוטביים.....
.....	סמן השיח "אז"; סמן השיח "נו?"; סמן השיח "מה".....
72.....	סיכום ביניים.....
73.....	משפטי שאלה קוטביים התלויים בהקשר.....
74.....	משפטים "מלאים" ומשפטים "חסרים".....
76.....	המונחים ופשרם.....
77.....	דגמי משפטי שאלה קוטביים התלויים בהקשר.....
77.....	א. משפט השאלה – פסוקית משועבדת.....
81.....	ב. משפט השאלה – צירוף שמני.....
86.....	ג. משפט השאלה – צירוף יחס או תואר פועל.....
88.....	משפטי שאלה קוטביים ממשיכים הפותחים במילת איחוי.....
	תפקידי מילות האיחוי מבחינה תחבירית, סמנטית ופרגמטית
88.....	בספרות המחקר.....
91.....	מבנים תחביריים של משפטי שאלה ממשיכים הפותחים ב"וי"ו החיבור.....
92.....	א. וי"ו + משפט שאלה קוטבי פשוט.....
93.....	ב. וי"ו + משפט שאלה קוטבי מורכב.....
95.....	ג. וי"ו + פסוקית שאלה קוטבית משועבדת.....
96.....	ד. וי"ו + צירוף שמני.....
100.....	ה. וי"ו + צירוף יחס או תואר פועל.....
102.....	מבנים תחביריים של משפטי שאלה ממשיכים הפותחים ב"אבל".....
103.....	א. "אבל" + משפט שאלה פשוט.....
103.....	ב. "אבל" + פסוקית תנאי.....
104.....	ג. "אבל" + משפט מורכב.....
104.....	ד. "ו" או "אבל" הרכיבים היחידים במשפט.....
105.....	משפטי שאלה ממשיכים הפותחים ב"או".....
	פרק 3: משפטי תשובה על משפטי שאלה קוטביים חיוביים
106.....	סקירת ספרות המחקר.....
108.....	משפטי תשובה חיוביים לסוגיהם השונים.....
108.....	א. "כן".....
	מקורות ומשמעות; בעברית בתימינו; "כן" החוזר על עצמו; "כן" + תוספת משפט או פסוקית (ביאור והסבר, סיבה, מידע, ניגוד)
115.....	ב. סמן שיח להבעת עמדה אפיסטמית.....
125.....	ג. "כן" + סמן שיח להבעת עמדה אפיסטמית.....
128.....	ד. ביטוי המביע כמות, מידה, השוואת מידה או תדירות.....
131.....	ה. "כן" + ביטוי המביע כמות או מידה.....
132.....	ו. ביטוי המביע היכללות בין אחרים (אי־בלבדיות).....
133.....	ז. "כן" + ביטוי המביע היכללות בין אחרים (אי־בלבדיות).....

133.....	ה. "אהה".....
133.....	ט. חזרה על מילים ממשפט השאלה.....
137.....	י. "כן" + חזרה על מילים ממשפט השאלה.....
140.....	משפטי תשובה משתמעים השתמעות חיובית.....
141.....	א. רכיב חדש שאינו מצוי במשפט השאלה.....
143.....	ב. רכיב חדש שאינו מצוי במשפט השאלה + "כן".....
143.....	ג. רכיב חדש המרחיב את היקף תכולתו של אחד מרכיבי משפט השאלה.....
143.....	ד. וי"ו החיבור + רכיב חדש המקביל לרכיב ממשפט השאלה.....
144.....	סיכום משפטי משובה על משפטי שאלה קוטביים חיוביים.....
145.....	על ההבדלים בין משפטים חיוביים למשפטים שליליים.....
146.....	משפטי תשובה שליליים לסוגיהם השונים.....
146.....	א. "לא".....
147.....	ב. "לא" + משפט תשובה המביע שלילה.....
148.....	ג. "לא" + חזרה על מילים ממשפט השאלה בשלילה.....
148.....	ד. "לא" + משפט או פסוקית המביעים ניגוד.....
149.....	ה. "לא" + משפט או פסוקית המביעים נימוק.....
149.....	ו. מעצים או מגביר + "לא" (+תוספת).....
150.....	ז. סמן שיח לעמדה אפיסטמית של אפשרות + "לא".....
151.....	ח. "לא" + משפט תשובה נכון.....
152.....	ט. "לא" + רכיב ממשפט השאלה + תוספת משפט הסבר או תיקון.....
153.....	י. רכיב חדש + "כבר לא".....
153.....	יא. "לא" + "להפך".....
154.....	יב. "להפך".....
154.....	יג. חזרה על מילים ממשפט השאלה בשלילה.....
154.....	משפטי תשובה משתמעים השתמעות שלילית.....
155.....	רכיב חדש המתקן רכיב המצוי במשפט השאלה.....
157.....	משפט מענה "לא יודע".....
157.....	סיכום משפטי תשובה שליליים.....
158.....	משפטי תשובה הכוללים הן חיוב הן שלילה.....
158.....	תיקון משלילה לחיוב או מחיוב לשלילה.....
160.....	אי-הכרעה בין חיוב לשלילה.....
160.....	חיוב ושלילה בני מעמד שווה.....

פרק 4: משפטי שאלה קוטביים שליליים ומשפטי התשובה עליהם

164.....	סקירת ספרות המחקר.....
165.....	משמעותם של משפטי שאלה קוטביים שליליים.....
166.....	משפטי שאלה קוטביים שליליים ניטרליים בעלי שלילה פנימית.....
168.....	משפטי שאלה קוטביים שליליים ניטרליים ממשיכים הפותחים בוי"ו החיבור.....

170.....	משפטי שאלה קוטביים שליליים לא־ניטרליים (מוטים)
170.....	שלילה חיצונית ושלילה פנימית
171.....	משפטי שאלה קוטביים מוטים המכילים שלילה חיצונית ומשפטי התשובה עליהם
176.....	"הלוא כן?"
177.....	משפטי שאלה קוטביים מוטים המכילים שלילה פנימית ומשפטי התשובה עליהם
179.....	מבנים תחביריים נוספים של משפטי שאלה קוטביים שליליים
	משפט שאלה מורכב שלילי ממשיך במבנה משפט ייחוד; משפט שאלה שלילי מפוצל; פסוקית שאלה שלילית של סיבה; משפט השאלה – משפט מאוחה; רצף של שני משפטי שאלה שליליים; משפט שאלה שנשואו שם פועל שולל; משפט שאלה המסתיים בשלוש נקודות
182.....	משפטי תשובה נפוצים על משפטי שאלה קוטביים שליליים
	מבחר משפטי תשובה חיוביים; מבחר משפטי תשובה שליליים; מבחר משפטי תשובה משתמעים
187.....	סיכום

פרק 5: משפטי שאלת־חלק

189.....	מהות, מאפיינים ומונחים
191.....	הבדלים בין משפטי שאלה קוטביים למשפטי שאלת־חלק
192.....	המבנה של משפטי שאלת־חלק
192.....	סדר המילים
192.....	סוגי המשפטים ורכיביהם
193.....	תופעות מיוחדות
	א. "וכי" בראש משפט שאלת־חלק; ב. משפט שאלת־חלק ואחריו משפט שאלה קוטבי; ג. משפט שאלת־חלק ולפניו משפט הגדה המשמש לו רקע; ד. משפט שאלת־חלק בתפקיד טענה המפורש כשאלה; ה. משפט שאלת־חלק רבי־נעלמים; ו. תזווה קטגוריאלית
195.....	משפטי שאלת־חלק הפותחים בכינויי שאלה
195.....	כינוי השאלה "מה"
	"מה" בראש משפט שמני ["מה" + צ"ש מיודע; "מה" + צ"ש לא־מיודע; "מה" + האוגד "הוא" (על נטיותיו) + צ"ש מיודע; "מה" + האוגד "זה" + צ"ש לא־מיודע; "מה" + ש"ת + "ב" + צ"ש; "מה" + "יש" או "היה" + "ב" + כינוי + "ש" + פסוקית תוצאה]; "מה" בראש משפט פועלי ["מה" + צ"פ; "מה" + הפועל "עשה"; "מה" בראש משפט פועלי שלילי; "מה" בראש משפט שאלה פועלי מאוחה]; משפט השאלה – משפט ייחוד; משפט שאלה + משפט שאלה המציע משפט תשובה על משפט השאלה הראשון;

- "מה" בסוף משפט השאלה; "אתה יודע" + פסוקית מושא הפותחת ב"מה"; "מה" במשמעות "מדוע"; "מה" במעמד הסומך בצירוף סמיכות צמודה או פרודה; ו"ו" + "מה" + ת"פ; צירופים כבולים הפותחים ב"(ו)מה"; "מה" בראש משפט שאלה להבעת פעולת דיבור עקיפה של טענה שלילית מודגשת; מילת יחס + "מה"; שני שימושים נוספים של "מה"
- 216..... כינוי השאלה "מי".....
 "מי" בראש משפט שמוני ["מי" + צ"ש מיודע; "מי" + כינוי גוף (חבור או פרוד) + צ"ש]; "מי" בראש משפט פועלי ["מי" + (מ)ן" + צ"ש מיודע בריבוי + צ"פ; "מי" בראש משפט שאלה ואחריו משפט שאלה המציע תשובה]; "מי" בעמדת הסומך; מילת יחס + "מי"; מילת יחס + "מי" במשפט שאלה רבינעלמים
- 220..... כינוי השאלה "איזה".....
 במקורות; בעברית בתימינו; "איזה" השואל לתכונה; "איזה" השואל לזיהוי או לתוכן; "איזה" + ש"ע בסוף משפט השאלה; מילת יחס + "איזה"
- 225..... כינוי השאלה "איזו".....
 במקורות ובעברית בתימינו; "איזו" השואל לתכונה; "איזו" השואל לזיהוי או לתוכן; מילת יחס + "איזו"
- 228..... כינוי השאלה "אילו".....
 במקורות ובעברית בתימינו; "אילו" השואל לזיהוי או לתוכן; מילת יחס + "אילו"
- 229..... משפטי שאלת-חלק הפותחים בתואר פועל של שאלה.....
 229..... תואר הפועל השואל לנימוק – "מדוע".....
 במקורות ובעברית בתימינו; "מדוע" השואל לנימוק ומשפטי התשובה עליו
- 231..... תואר הפועל השואל לנימוק או לתכלית – "למה".....
 במקורות ובעברית בתימינו; "למה" בראש משפט שאלה פועלי ומשפט התשובה; משפט שאלה הפותח ב"למה" + משפט תשובה בצורת משפט שאלה; משפט שאלה שלילי הפותח ב"למה"; משפט שאלה קוטבי המקביל בתוכנו למשפט שאלת-חלק המבקש נימוק; "למה ש"
- 237..... תואר הפועל השואל לאופן, לדרך ולתהליך – "כיצד".....
 במקורות; בעברית בתימינו; "כיצד" השואל לדרך פעולה ולתהליך; "כיצד" השואל להסבר; "כיצד" בסוף משפט שאלה; "כיצד" המקביל לכינוי השאלה "מה"
- 239..... תואר הפועל השואל לאופן, לדרך ולתהליך – "איך".....
 במקורות; בעברית בתימינו; "איך" השואל על פעולה מנטלית של הבנה: "איך" השואל על פעולה מנטלית של מקור הידע; "איך" השואל על רגשות, על התייחסות, על תגובה; "איך" השואל על פעולות ועל תהליכים מופשטים; "איך" השואל על האופן או על הדרך של עשיית פעולה פיזית; מבנים מיוחדים של משפטי שאלה הפותחים ב"איך" [משפט מבוקע הפותח ב"איך זה ש"; משפט שאלה הפותח ב"איך" + משפט שאלה קוטבי המציע תשובה; "איך" + צ"ש]; הקשר בין "איך" ל"למה"

- 248.....משפטי שאלה הפותחים בצורות הארכאיות "איכה" ו"איככה".....
- 249.....תואר הפועל השואל למקום – "איפה".....
 במקורות; בעברית בתימינו; "איפה" בראש משפט שאלה פועלי; "איפה" בראש משפט שאלה שמני; משפט שאלה הפותח ב"איפה" + משפט שאלה קוטבי המציע תשובה; משפטי שאלה ממשיכים הפותחים ב"ואיפה"; "איפה" בראש פסוקית הנשוא של משפט ייחוד; מילת יחס + "איפה"
- 253.....תואר הפועל השואל למקום – "היכן".....
 במקורות ובעברית בתימינו; "היכן" בראש משפט פועלי במשמעות מקום פיזי; "היכן" בראש משפט שמני במשמעות מקום פיזי ומקום מופשט; מילת יחס + "היכן"; "איפה" המקביל ל"היכן" במשפטים עוקבים
- 255.....תואר הפועל השואל למקום – "איה".....
 במקורות ובעברית בתימינו
- 255.....תואר הפועל השואל לכיוון יעד – "לאן".....
 במקורות; "לאן" בראש משפט פועלי במשמעות כיוון יעד; "לאן" בראש משפט פועלי במשמעות כיוון יעד מופשט; מילת יחס + "לאן"
- 257.....תואר הפועל השואל לכיוון מוצא או מקור – "מאיין".....
 במקורות; "מאיין" במשמעות מקור או מוצא ממקום גיאוגרפי; "מאיין" במשמעות מנטלית – מקור מידע או כוח נפשי
- 258.....תואר הפועל השואל לכיוון מוצא או מקור – "מניין".....
 במקורות ובעברית בתימינו; "מניין" השואל למקור המוצא; "מניין" השואל למקור המידע ["מניין" (+ שם גוף) + הפועל "ידע"; "מניין" + "ל" + שם עצם (או כינוי גוף) + פסוקית נושא]; "מניין" השואל למקום פיזי; "מניין" + "צ"ש
- 259.....תואר הפועל השואל לזמן – "מתי".....
 "מתי" במשמעות זמן; "מתי" (+ שם גוף) + צ"פ; "מתי" בסוף המשפט; מילת יחס + "מתי"; "מתי" במשמעות "באילו נסיבות"; "מתי" מתפרש בשני אופנים – זמן או נסיבות
- 264.....תואר הפועל השואל לזמן – "אימתי".....
 במקורות ובעברית בתימינו
- 264.....תואר הפועל השואל לכמות ולמידה – "כמה".....
 משפט השאלה פותח בצירוף "כמה" + צ"ש; "כמה" במעמד מועצם בלא ליווי צ"ש; "כמה" בראש משפט שאלה המביע פעולת דיבור עקיפה; "כמה" במעמד סומך בצירוף סמיכות; מילת יחס + "כמה"
- 267.....כינוי שאלה ותוארי פועל של שאלה המקבילים בשימושם.....
- 268.....משפטי שאלת-חלק התלויים בהקשר.....
- 268.....משפטי שאלת-חלק מזעריים.....

כינוי השאלה "מה"; מילת יחס + "מה"; כינוי השאלה "מי"; מילת יחס + "מי";
 כינוי השאלה "איזה" + צ"ש; כינוי השאלה "איזו" + צ"ש; תואר הפועל "למה";
 תואר הפועל "מדוע"; תואר הפועל "איפה"; תואר הפועל "היכן"; תואר
 הפועל "לאן"; תואר הפועל "מאיך"; תואר הפועל "מתי"; תואר הפועל "כיצד";
 תואר הפועל "איך" ואחריו "למה"; "מי" + "כמה" + צ"ש לאימודע; תואר הפועל
 "למה" + צ"ש לאימודע; צ"ש בלא כינוי שאלה או ת"פ של שאלה בראשו; צ"י
 בלא כינוי שאלה או תואר פועל של שאלה בראשו

- משפטי שאלת-חלק ממשיכים הפותחים במילת איחוי או שעבוד280
 פסוקיות שאלה ממשיכות תלויות הקשר הפותחות ב"וי"ו החיבור280
 ו"ו החיבור + "מה" בראש פסוקית מאוהה; ו"ו החיבור + "מי" בראש פסוקית
 מאוהה; ו"ו החיבור + מ"י + "מה" בראש פסוקית מאוהה; ו"ו החיבור + משפט
 שאלת-חלק מורכב; ו"ו החיבור + "מה" + פסוקית תנאי; ו"ו החיבור + פסוקית
 תנאי; ו"ו החיבור + פסוקית זמן או מצב; ו"ו החיבור + צ"ש; ו"ו החיבור + צ"י
 או ת"פ ממשפט התשובה הקודם; ו"ו החיבור + צ"י או ת"פ שאינו ממשפט
 התשובה הקודם; ו"ו החיבור + "אז" + "מה"; ו"ו החיבור + כינוי שאלה או ת"פ
 של שאלה
- פסוקיות שאלה ממשיכות תלויות הקשר הפותחות ב"אבל"291
 "אבל" + ת"פ של שאלה
- פסוקיות שאלה ממשיכות תלויות הקשר הפותחות בשי"ן השעבוד291
 פסוקיות תוכן הפותחות בשי"ן השעבוד + כינוי השאלה "מה"
- פסוקיות שאלה של זיקה ממשיכות תלויות הקשר הפותחות בשי"ן הזיקה293
 שי"ן הזיקה + "היה" + "מה"; שי"ן הזיקה + נושא + פועל + מושא + "מה"; שי"ן
 הזיקה + "מה" + נושא + פועל; שי"ן הזיקה + כינוי גוף (או "היה" בתפקיד אוגד);
 שי"ן הזיקה + "היה"
- מבנים נוספים של משפטי שאלת-חלק295
 מבנים רבי-נעלמים: שני תוארי פועל מאוהים של שאלה295
 סמן השיח "אתה חושב" במשפטי שאלת-חלק297
 מבנים הכוללים משפטי שאלת-חלק עוקבים297
 סיכום משפטי שאלת-חלק299
- פרק 6: משפטי שאלה קוטביים המפורשים כמשפטי שאלת-חלק**
- משפטי שאלה קוטביים לעומת משפטי שאלת-חלק303
 ייחודם של משפטי שאלה קוטביים המפורשים כמשפטי שאלת-חלק303
 מיון תחבירי-סמנטי של משפטי שאלה קוטביים המפורשים כמשפטי
 שאלת-חלק305
 משפטי שאלה המכילים כינוי סותם305
 משפטי שאלה המכילים צ"ש לא-מסוים (כללי)308

- 308.....משפטי שאלה המכילים שם תוכן
 310.....משפטי שאלה המכילים מושג-על
 312.....משפטי שאלה המכילים ביטוי מידה או זמן לא-מסוים
 312.....משפטי שאלה קוטביים מורכבים שנטועה בהם פסוקית שאלת-חלק עקיפה
 315.....משפטי שאלה קוטביים העשויים להתפרש כמשפטי שאלת-חלק

פרק 7: משפטי שאלת-ברירה ומשפטי התשובה עליהם

- 318.....אפיוני משפטי שאלת-ברירה ומשפטי התשובה עליהם
 319.....מילות הברירה
 320.....מבנים של משפטי שאלת-ברירה
 320.....טיפוס א: משפטי שאלת-ברירה מטיפוס משפטי שאלה קוטביים
 משפטי שאלת-ברירה בעלי ניגוד קוטבי המובע בפסוקיות; משפטי
 שאלת-ברירה בעלי ניגוד קוטבי שהפסוקית השלילית בהם היא "או לא"; משפטי
 שאלת-ברירה בעלי ניגוד קוטבי המובע בפסוקית "אז כן או לא?"
 324.....טיפוס ב: משפטי שאלת-ברירה מטיפוס משפטי שאלת-חלק
 הברירה בין חלקי משפט; הברירה בין שמות פועל; הברירה בין פסוקיות; סיכום
 משפטי שאלת-ברירה מטיפוס משפטי שאלת-חלק
 טיפוס ג: משפטי שאלת-ברירה בצורת משפטי שאלה קוטביים ומשפטי
 התשובה עליהם בצורת משפטי תשובה על משפטי שאלת-חלק
 330.....הברירה בין חלקי משפט; דרמשמעות במשפטי שאלת-ברירה (כאשר הברירה
 בין חלקי משפט); הברירה בין שמות פועל; הברירה בין פסוקיות במשפט מורכב;
 הברירה בין פסוקיות במשפט מאוחד
 השוואת מאפייני השימוש במשפטי שאלת-ברירה מטיפוס ב למקביליהם
 339.....מטיפוס ג
 טיפוס ד: משפטי שאלת-ברירה הבנויים מפסוקית שאלה קוטבית ואחריה
 340.....פסוקית שאלת-חלק
 341.....משפטי התשובה על משפטי שאלת-ברירה לסוגיהם השונים
 קבלת אחת האפשרויות המוצעות במשפט; אפשרות חדשה שאינה
 מוצעת במשפט; קבלת שתי האפשרויות המוצעות במשפט; שלילת שתי
 האפשרויות המוצעות במשפט
 344.....סיכום

פרק 8: משפטי שאלת-הד

- 345.....סקירת ספרות המחקר
 348.....מגוון משפטי שאלת-הד
 הד טהור; "מה" בלבד; "מי" בלבד; "מה אמרת?"; חזרה על מילה אחת
 מן המבע הקודם + "מה"; "את מי" או "את מה"; "מי זה" + מילה ממבע קודם
 354.....משפטי שאלת-הד ואחריהם תגובות של השואל על המשפט של קודמו
 356.....משפטי שאלה הנראים כמשפטי שאלת-הד אך אינם כאלה

פרק 9: משפטי שאלת־ספח

- 357..... סקירת ספרות המחקר
- 358..... מגוון משפטי שאלת־הספח
"נכון?"; "לא?"; "כן?"; "לא כן?"; "מה?"; "אה?"; "הא?"; "בסדר?"; "טוב?";
"לא ככה?"

פרק 10: פעולות דיבור עקיפות של משפטי שאלה לסוגיהן השונים

- 367..... פעולות דיבור אמירתיות־הצגתיות עקיפות
- 367..... 1. טענה ('שאלה רטורית')
סקירת ספרות המחקר; מסקנות
- 372..... א. משפטי שאלה הכוללים בתוכם את התשובה
משפטי שאלת־חלק הכוללים ביטוי המביע בלבדיות מוחלטת; משפטי שאלת־
חלק במבנה השוואה; משפטי שאלת־חלק הכוללים בתוכם משפט תשובה לא־
נכון; משפטי שאלה קוטביים שליליים שיש אחריהם משפט תשובה חיובי נכון
- 378..... ב. משפטי שאלה שהתשובה עליהם עולה מן ההקשר
ג. משפטי שאלת המביעים טענה בהיפוך הקוטביות (שאינם כלולים
בסעיפים א ו־ב)
- 380..... 2. מסירת מידע
- 386..... פעולות דיבור הפעלתיות עקיפות
- 391..... חידה, בחינת ידע; בקשת הסבר, הדגמה, פירוט; בקשת הרגעה, הבטחה, סליחה;
בקשת רשות לפעולה מילולית; בקשת רשות לפעולה לא־מילולית; משפטי
תגובה על משפטי שאלה המבקשים רשות לפעולה; הצעה לפעולה מילולית;
הצעה לפעולה לא־מילולית; משפטי תגובה על משפטי שאלה המביעים הצעה
לא־מילולית; השתקה; הזהרה או איום; דרישה או תביעה; התחננות; שידול,
השפעה, הפצרה
- 408..... פעולות דיבור תגובתיות
נזיפה, גערה; התלוננות ומחאה לגוניהן השונים; התנצלות; ביקורת לגלגנית
לגוניה השונים
- 418..... פעולות דיבור הבעתיות עקיפות
ניחוש; הבעת תנאי; הגזמה, הפלגה; התלוצצות, התבדחות, הצחקה, שקר
- 420..... פעולות דיבור עקיפות המביעות רגש
התרעמות, זעם, קצף; אכזבה; בהלה, חרדה; התפעלות; פליאה ותדהמה
לגוניהן השונים; היסוס, התחבטות, פקפוק
- 424..... סיכום
- 425..... רשימת מקורות

תקציר באנגלית.....451

רשימת טבלאות

- טבלה 1: קטגוריות בדקדוק, בשיח, בסמנטיקה, בפרגמטיקה ובנסיבות 26
- טבלה 2: תשובה, תגובה ומענה – משמעויות המונחים על פי החוקרים..... 29
- טבלה 3: משפטי שאלה קוטביים – המונחים בספרות המחקר בעולם..... 39
- טבלה 4: משפטי שאלה קוטביים – המונחים בספרות המחקר של העברית 40
- טבלה 5: רכיבים חוזרים, מושמטים ונוספים במשפטי התשובה..... 135
- טבלה 6: סוגי השלילה במשפטי שאלה קוטביים מוטים..... 171
- טבלה 7: משפטי שאלת־חלק – המונחים בספרות המחקר בעולם..... 190
- טבלה 8: משפטי שאלת־חלק – המונחים בספרות המחקר בעברית..... 191

פתח דבר

לשפה כאמצעי תקשורת יש לפחות שלושה תפקידים: להעביר מידע, לבקש מידע ולהטיל הוראות. בקשת מידע נעשית ברגיל באמצעות משפטי שאלה (וולופילאי, 2012ב). משפטי התשובה מספקים את המידע המבוקש בשאלה. משפטים אלו נפוצים מאוד בשפה, במיוחד בשיחות בין אנשים. כל אדם המדבר עם חברו משתמש במשפטי הגדה (חיווי) כדי לספר על חוויותיו, לתאר אירועים ומצבים או לשתף את בן־שיחו בידיעותיו, בהשקפותיו או בתובנותיו. הוא משתמש גם במשפטי שאלה כדי להשלים מידע חסר, למשל מה דעותיו או תחושותיו של בן־השיח.

אדם לומד להכיר את זולתו על פי משפטי התשובה שהוא מקבל על משפטי השאלה ששאל. ילדים מסתייעים במשפטי השאלה ובמשפטי התשובה כדי להכיר את העולם הקרוב להם, את מה שמעניין אותם, כגון את הסיבות ואת המניעים לפעולות של בני אדם או להתנהגותם. הורים רבים משתמשים במשפטי שאלה כדי לעורר את ילדיהם להתבונן מסביבם, לחשוב על מה שהם רואים ולנסות לחפש תשובות לנשאל. גם גננות נוקטות משפטי שאלה רבים בגנים כדי לעורר את סקרנותם של הילדים לסביבה שהם נמצאים בה ולעודד אותם לשאול שאלות על מה שאינם יודעים או מבינים. פעולת העידוד לשאול שאלות מפתחת את החשיבה של ילדים.

בספרות המחקר והלימוד בעברית אין ספר שלם העוסק כולו במשפטי שאלה ובמשפטי תשובה. הספר הזה – המכיל את כל סוגי המשפטים, החל בשכיחים ביותר וכלה בנדירים – הוא חידוש. כל קורא יוכל למצוא בו את הנושאים המעניינים אותו ולעיין בהם. הספר מיועד לאנשי לשון, לחוקרים, למורים ולסטודנטים ללשון העברית באוניברסיטאות ובמכללות וגם לאנשים המעוניינים להתעמק במחקר הלשון העברית ובאפשרויות השונות של ניסוח משפטי שאלה ומשפטי תשובה. אנשי ספרות ומקרא עשויים למצוא בספר עניין מיוחד ולהרחיב את ידיעותיהם באמצעותו.

הספר הוא פרי מחקר רב־שנים של משפטי השאלה והתשובה בעברית בתימינו כפי שמתקפים בעיתונות ובספרות. בשנת 1999 פרסמתי עבודת דוקטור שהתמקדה במשפטי שאלה קוטביים ובמשפטי התשובה עליהם.¹

1 דרכי השאלה והתשובה בעברית בתימינו הכתובה: היבטים תחביריים, סמנטיים ופרגמטיים. העבודה נכתבה בהנחיית פרופ' מאיה פרוכטמן.

בטרם כתבתי את עבודת הדוקטור לא נכתבה עבודה מקפת ושיטתית על הנושא הזה בעברית בתימינו. בספרי מחקר הדנים בלשון המקרא יש עיסוק מסוים במשפטי שאלה ותשובה (צ'וקר וויינר, 1998) ובדומה לכך בספרי מחקר הדנים בלשון חז"ל (אזר, תשנ"ה; סגל, תרצ"ו). בשנות השמונים של המאה ה-20 היה במחקר עיסוק מצומצם בנושא השאלות בעברית בתימינו: גלינרט (1989) הקדיש לו סעיף אחד בספרו; דינור (תשמ"ח) עסקה בעיקר בשאלות שאינן שואלות בכמה ממחזותיו של חנוך לוין; ולנדאו (1988) עסקה ב'שאלות רטוריות' במשלב הפוליטי. מעט מאוד מוקדש למשפטי שאלה בספרי לימוד תחביר (כגון פרץ, תש"ה; צדקה, תשנ"א). בשל העיסוק הדל בנושא חסרים אנו מבוא תאורטי המסכם את שנחקר בנושא בשפות אחרות. ספר זה מנסה להשלים את החסר ופותח במבוא כללי ורחב בנושא.

עם סיום עבודת הדוקטור בשנת 1999 המשכתי לחקור את שאר סוגי משפטי השאלה והתשובה. ספר זה מכיל גם משפטי שאלת-חלק, משפטי שאלת-ברירה ומשפטי התשובה עליהם, משפטי שאלת-ספח ומשפטי שאלת-הד ומשפטי התגובה עליהם. שאלות המובעות שלא במשפטי שאלה ישירים, כגון "אני רוצה לדעת אם זכית במכרז", "אודה לך אם תאמר לי מה נושא עבודת הגמר שלך", "אני רוצה לדעת את מספר הטלפון שלה" אינן נידונות בספר זה. משפטים אלה מביעים בקשה למידע, אך צורתם אינה של משפט שאלה, אלא של משפט הגדה; אולם משפטי שאלה המביעים פעולות דיבור עקיפות (לא שאלות) נידונים בספר. נקודת המוצא היא התחביר – צורת המשפט, משפט שאלה.

חלקי הספר העוסקים בנושאים שנידונו בעבודת הדוקטור אינם זהים למצוי בעבודת הדוקטור מבחינת המבנה והניתוח וכן כל הדוגמות חדשות. כמובן, נוספו פריטי ביבליוגרפיה חדשים. עבודת הדוקטור הכילה בעיקר דוגמות מן העיתונות, וספר זה מכיל גם דוגמות רבות מאוד מן הספרות, מארבעים וחמישה ספרים. בעבודת הדוקטור דנתי במשפטי שאלה קוטביים שליליים שהשלילה בהם חיצונית ואינם ניטרליים; זה המצב לרוב בראיונות בעיתונים. בספר זה אני דנה גם במשפטי שאלה רבים מן הספרות, ובה יש גם משפטי שאלה קוטביים שליליים שהשלילה בהם פנימית, והם ניטרליים. לכן פרק זה שונה בספר משהיה בעבודת הדוקטור, הוא רחב ומקיף הרבה יותר. הוא מכיל משפטי שאלה קוטביים שליליים מוטים (לא ניטרליים) ומשפטי שאלה קוטביים שליליים ניטרליים.

בספר אני מציינת שינויים שחלו במשפטי שאלה קוטביים ובמשפטי התשובה עליהם בשנים שחלפו מ-1999 עד עתה. נוסף על הספרות בתימינו יש בקורפוס

הנבדק גם ארבעה ספרים שנכתבו בעבר רחוק יותר כדי לבדוק שינויים שחלו בנושא זה בעברית: ספרו של יעקב אגמון **שאלות אישיות** (מכיל ראיונות משנת 1968 ואילך), ספרו של אפרים קישון **השועל בלול התרנגולות** (1973). ספרו של סמי מיכאל **אלה שבטי ישראל: שתיים עשרה שיחות על השאלה העדתית** (עד שנת 1984) וספרו של זיסי סתוי **המשנים שנים חמישים סיפורים** (1998) משמשים מקור למשפטי שאלה בעבר רחוק יותר.

חשוב לציין כי משנת 1992 עד שנת 1999 פרוחה סוגת הריאיון בעיתונות היומית. בעיתון **הארץ**, למשל, היו שלושה מדורי ראיונות קבועים כל יום. עם השנים איבדה סוגה זו ממעמדה הרם. היום אין כמעט מדורים קבועים יומיים שכל עניינם ראיונות. במוסף סוף השבוע של **הארץ** יש עדיין מדור קבוע של איילת שני משוחחת עם אדם אחד, של ליאת אלקיים משוחחת עם אנשים בנתב"ג ושל ניר גונטז' משוחח עם אדם אחד הקשור לענייני השעה. הדיאלוגים בספרות השתנו שינוי ניכר עם השנים; במקום השפה הפורמלית שבעבר הייתה שפת הדיאלוגים בספרות, היום הם מנוסחים בלשון המשתדלת לחקות את לשון הדיבור הטבעי בשיחות. הסופרים הצליחו מאוד בחיקוי השפה המדוברת בכתיבת הדיאלוגים בסיפוריהם.

תודות

תודתי לכל נשי מופ"ת ואנשיו שנטלו חלק בהוצאת הספר לאור: בראש וראשונה, לאדוה חן, עורכת התוכן והלשון, על עבודתה המסורה והנאמנה; למאיה זמר-סמבול, העורכת הגרפית, על העמידה בכל דקדוקי הספר ומורכבותו ועל העיצוב הנפלא; לחני שושתרי, רכזת ההוצאה, על אדיבותה ויעילותה; לד"ר יהודית שטיימן על הערותיה החשובות; לד"ר דוד רוטמן, העורך הראשי, שנענה בהבנה לבקשותיי החורגות מן המקובל בהוצאה; ולכל מי שעבודתם ועבודתן נעשית בלא התוודעות.

מבוא

הספר בנוי מעשרה פרקים; כל פרק מוקדש לנושא כללי רחב, ובו דיון בכל הסוגיות הקשורות אליו. פרק 1 מציג את המסגרת המושגית. בעברית כבשפות אחרות יש בלבול רב בשימוש במושגים, כגון השימוש במונח "שאלה" (= המשמעות והתפקיד של המשפט), כשהכוונה היא למשפט שאלה (= צורת המשפט); המונח 'שאלה רטורית' כולל סתירה לוגית, שכן אין זו "שאלה" אלא "משפט שאלה" שאינו מביע שאלה. אני נוקטת הבחנה ברורה בין המושגים השונים לאורך כל הספר. בספר הוספתי מונחים חדשים שאינם משמשים בחקר העברית ("תגובה" ו"מענה"), אלא במחקר של שפות אחרות. פרק זה עוסק גם בצמד המונחים "משפט שאלה" ו"משפט תשובה", היוצר יחד שיח אחד בעל אפיונים משלו, והבולט שבהם הוא התלות של משפט התשובה במשפט השאלה. פרק 2 מוקדש למשפטי שאלה קוטביים המביעים שאלה.² רוב משפטי השאלה בעברית הם מסוג זה. המידע שמשפטים אלו מבקשים הוא "כן" או "לא", כלומר מידע אם הפרופוזיציה חיובית או שלילית. הספק בין חיוב לשלילה הוא העומד בבסיס השאלה. בשנים האחרונות יש נטייה להעדיף את המונח משפט שאלת קוטבי מן המונח משפט שאלת כן-לא.³ כך אני נוהגת בספר זה. בפרק יש מיון למבנים התחביריים המגוונים של משפטי שאלה אלו. מתברר כי יש משפטי שאלה רבים מאוד שאינם כוללים את כל חלקי המשפט האופייניים למשפט שנחשב "מלא". עד לעבודת הדוקטור שלי הדגימו מבנה משפט "לא-מלא" רק במשפט תשובה, ולא במשפט שאלה, אף על פי שמבנים אלו נפוצים מאוד. מאחר שמשפטי שאלה ותשובה מאפיינים שיח בין אנשים, יש בהם התחשבות רבה בבן-השיח, ולרוב אין הדוברים נוקטים מילים שניתן להבינן מן ההקשר. אני מכנה אותם "משפטים התלויים בהקשר" (ולא משפטים "לא-מלאים" או משפטים "אליפטיים"). לעיתים ההקשר הנסיבתי הוא המאפשר להבין את המשפטים. בפרק יש גם דוגמות למבנים שהיו נהוגים בעבר, והיום כמעט שאינם בשימוש. יש כמה סופרים, כגון אפלפלד, הנוקטים מבנים מלשון המקורות. בפרק זה יש קישור בין מבנה משפט השאלה לרובד הלשוני שהכותב משתמש בו.

2 יש משפטי שאלה שאינם שואלים (ראו פרק 10).

3 המושג "קוטביות" שייך לקטגוריה דקדוקית של ניגוד בין חיוב לשלילה המצוי בלשון. זו קטגוריה מרכזית בדיון במשפטי תשובה ומשפטי שאלה. "לא" מביע תשובה שלילית, ו"כן" – תשובה חיובית.

פרק 3 דן במשפטי התשובה על משפטי שאלה קוטביים. הפרק מתחלק למשפטי תשובה חיוביים ולמשפטי תשובה שליליים. מתברר כי מה שנחשב ל"תשובה מלאה" כמעט שאינו בנמצא בספרות ובעיתונות. רק כמשפט השאלה קצר מאוד, נמצאו משפטי תשובה המכילים את כל מילי משפט השאלה. יש משפטי תשובה הכוללים כמה מילים ממשפט השאלה. יש משפטי תשובה שאחרי "כן" יש בהם חזרה על כמה מילים ממשפט השאלה. משפטי תשובה אלו נועדו להגביר את בהירותו וחד-משמעותו של משפט התשובה.

בעבר משפט התשובה החיובי הנפוץ ביותר היה "כן"; משנות ה-90 של המאה ה-20 גם סמני שיח, כגון: "ודאי", "בטח", "לגמרי", "נכון", "בדיוק", "אמת", "ברור" החלו לשמש כמשפטי תשובה. סמנים אלו מביעים, לדעת הדובר, יתר חזקה מ"כן" בלבד. "כן" מביע שהתשובה חיובית, ואילו "ודאי" ודומיו מביעים את ביטחון הדובר באמת של התוכן הפרופוזיציוני. בשל השימוש הרב במילה "כן" נשחקה משמעותה, ולדוברים, בעיקר לצעירים, יש נטייה להשתמש בביטוי יותר כדי להביע את עמדתם הנחושה. לעיתים ליתר העצמה יש שימוש בשני הרכיבים: "כן" וסמן שיח. יש משפטי תשובה משתמעים, משפטים שאינם עונים ישירות על משפט השאלה, אך ניתן להסיק מהם אם המשמעות חיובית או שלילית. משפטי התשובה השליליים הנפוצים ביותר הם "לא", לעיתים בתוספת מילים ממשפט השאלה בשלילה. יש שאחרי "לא" באה התשובה הנכונה. משפט כזה מתחשב בנמען ומספק לו את המידע החסר במשפט תשובה המסתפק ב"לא". יש גם משפטים שאין בהם "לא", אלא רק התשובה הנכונה מופיעה, כלומר ה"לא" משתמע מהם.

משפטי התשובה המפתיעים ביותר מכילים חיוב ושלילה בדרגה שווה בה בעת. זו תופעה הסותרת את עקרונות הלוגיקה הקלסית. אך מתברר שכאשר עוסקים ברגשות אדם, שלילה וחיוב יכולים לדור בכפיפה אחת. אפשר לאהוב ולשנוא מישהו באותו זמן. תחושות האדם הם מחוץ לכללי הלוגיקה הקלסית העוסקת בעובדות ובמעשים. בעובדות ובמעשים לא ייתכנו שלילה וחיוב של אותו דבר באותה עת.

פרק 4 יוחד למשפטי שאלה קוטביים שליליים ומשפטי התשובה עליהם. בשל חשיבתם של משפטים אלו ותפקידיהם השונים ייחדתי להם פרק בפני עצמו. בעבר נטו לחשוב כי כל משפט שאלה קוטבי שלילי אינו ניטרלי, אלא מוטה. ואכן בעבודת הדוקטורט שלי כל הדוגמות שנמצאו התאימו להנחה זו. זה המצב הרגיל בראיונות עיתונאיים. אך בדיאלוגים בין חברים או קרובי משפחה

נמצאו בקורפוס הנוכחי, הכולל גם ספרות, משפטי שאלה ניטרליים, שלדובר אין לגביהם ציפייה לתשובה מסוג מסוים. כאשר השלילה היא חיצונית, כלומר לא חלק מן הפרופוזיציה, משפט השאלה אכן מוטה. הדובר מצפה שהנמען יקבל את דעתו ויסכים לה. כאשר השלילה היא פנימית, כלומר חלק מן הפרופוזיציה, תיתכן שאלה ניטרלית או שאלה שהציפייה היא לתשובה שלילית. פירושו של משפט התשובה "כן" הוא שהתשובה חיובית, כלומר הפעולה נעשתה. משפט התשובה "כן" על משפט השאלה "לא הלכת?" פירושו ש"הוא הלך". בשל אי-בהירות התשובה "כן" על משפט שאלה שלילי, המשיבים אינם מסתפקים ב"כן" ונוהגים להוסיף עליה עוד מילים המבהירות את כוונתה. משפט התשובה "לא" למשפט השאלה "לא הלכת?" פירושו שהוא לא הלך. בשל אי-הבהירות של משפט תשובה זה, נוהגים הדוברים להוסיף פועל או מילים אחרות להבהרת כוונת הדובר. הבעיה בהבנה נובעת מכך שלרוב חיוב והסכמה באים יחדיו, ואילו במשפטי תשובה על משפטי שאלה שליליים חיוב מביע אי-הסכמה, ושלילה מביעה הסכמה לקוטביות שבמשפט השאלה הקודם.

בפרק 5 ובפרקים שאחריו (חוץ מפרק 6) יש עיסוק במשפטי שאלה ובמשפטי תשובה שלא נידונו בעבודת הדוקטור. פרק 5 עוסק במשפטי שאלת-חלק. משפטי שאלה קוטביים הם הנפוצים ביותר בשפה, אחריהם נמצאים משפטי שאלת-חלק. הפרק ממיין את כל סוגי המשפטים על פי כינוי השאלה או תואר הפועל של השאלה הבאים בראשם (או בסופם לצורכי מיקוד). כל השימושים והמשמעויות שלהם מקבלים ביטוי בפרק זה. לדוגמה שתי משמעויותיו של "מתי" במובן של זמן ובמובן של תנאים ונסיבות (כגון "מתי את מתאהבת?"). הפרק מדגים חילופים אפשריים של כינויי השאלה ותוארי הפועל של השאלה, חילופים היוצרים גיוון בכתיבה. הפרק עוסק גם בהבדלים בין משפטי שאלה קוטביים למשפטי שאלת-חלק. כינוי שאלת-חלק הנפוץ ביותר הוא "מה". יש בפרק גם דוגמות מעניינות למשפטי שאלת-חלק שאין בהם כינוי השאלה "מה", כלומר משפטי שאלת-חלק שאין בהם האפיון הראשי של סוג זה של משפטי שאלה. בפרק הגדרתי את התנאים שמשפט שאלת-חלק כזה בא בהם. מעניין שניצניו של שימוש זה מצויים כבר בלשון חז"ל. יש גם דוגמות למשפטי שאלת-חלק ממשיכים הפותחים בשי"ן הזיקה או בשי"ן השעבוד, וכן דוגמות למשפטי שאלת-חלק ממשיכים הפותחים בשי"ן הזיקה ובלא כינוי שאלה. שימוש זה נראה טבעי לדובר השפה בתימינו. שימוש זה מעיד על שיתוף פעולה בין שני דוברים שאינם רוצים להרבות במילים המובנות מן ההקשר הטקסטואלי או הנסיבתי. כן יש בפרק דוגמות למשפטי שאלת-חלק הכוללים שני תוארי פועל מאוחים של שאלה ("כיצד ומתי").

פרק 6 עוסק במשפטי שאלה קוטביים המפורשים כמשפטי שאלת-חלק ובמשפטי התשובה עליהם. מצאתי תנאים תחביריים-סמנטיים הגורמים לפרשנות זו, והם מובאים בפרק ומודגמים.

פרק 7 עוסק במשפטי שאלת-ברירה, כלומר במשפטי שאלה המכילים את שתי אפשרויות התשובה בצורה מפורשת. יש כמה סוגי משפטי שאלת-ברירה, והפרק דן בהם ובהבדלים ביניהם. התופעות המעניינות ביותר והפחות ידועות הן אלו: משפט התשובה מכיל כמה אפשרויות תשובה, ולא אחת בלבד כמצופה בנקיטת משפט שאלת-ברירה; משפט התשובה אינו מכיל אף אחת מן התשובות המוצעות במשפט השאלה ומכיל תשובה חדשה. הציפייה הטבעית היא שבן-השיח יבחר באחת האפשרויות המובאות לפניו, אך מתברר כי בשיחה אין זה כך. בן-השיח חש עצמו חופשי לנהוג שלא כמצופה ממנו.

פרק 8 עוסק במשפטי שאלת-הד. אלו משפטי שאלה מטה-לשוניים. הם אינם מבקשים מידע חדש מן הנמען, אלא הבהרה בעניין מילים שנאמרו אך לא נשמעו היטב או לא הובנו. בן-השיח חוזר באינטונציה של שאלה על מילה או מילים שאמר בן-השיח זה עתה ולא הובנו. לעיתים הוא משתמש ב"מה" או ב"מה אמרת" ובתחליפיהם.

פרק 9 עוסק במשפטי שאלת-ספח. משפטים אלו בנויים ממשפט הגדה, ואחריו פסוקית שאלה, כגון "לא?" "נכון?". רוב החוקרים חושבים שמשפטי שאלת-הספח "נכון?" מביעים חוסר ביטחון של הדובר בדבריו ורצון לקבל אישור מן הנמען הנחשב לבר סמכא בנושא הנדון. לפי קורפוס מחקרי, אין זה המצב הרווח. בדרך כלל הדובר רוצה לשתף את הנמען בשיחה, לתת לו מקום, ואין הוא זקוק לחיזוק דבריו. יש גם דוגמות למשפטי שאלת-הספח "כן?" המביעים לעג לנמענים.

פרק 10 עוסק במגוון פעולות הדיבור העקיפות המובעות במשפטי שאלה. כפי שכבר ציינתי לעיל, לא כל משפט שאלה מביע שאלה. הפרק הזה מציין פעולות דיבור אחרות, שאינן שאלות, ומדגימן. פעולות הדיבור האחרות הן הצגתיות-אמירתיות, הפעלתיות, תגובתיות, הבעתיות והבעתיות רגשיות. פעולות דיבור אלו נחלקות חלוקה פנימית לקבוצות רבות. לדוגמה, קבוצת ה"הפעלתיות" נחלקת לפעולות אלו: חידה, בחינת ידע; בקשת הסבר, הדגמה, פירוט; בקשת סליחה, הרגעה, הבטחה; בקשת רשות לפעולה מילולית; בקשת רשות לפעולה לא-מילולית; הצעה לפעולה מילולית; הצעה לפעולה לא-מילולית; השתקה; הזהרה או איום; דרישה או תביעה, התחננות; שידול, השפעה, הפצרה.